

Dr. Stevan Lilić–Svetislava Bulajić mgr.

ALKOTMÁNY ÉS ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK

A GIMNÁZIUMOK IV. OSZTÁLYA, ILLETVE A SZAKKÖZÉPISKOLÁK III. ÉS IV. OSZTÁLYA SZÁMÁRA

ZAVOD ZA UČBENIKE
BEOGRAD

ISBN 978-86-17-12807-9

Recenzensek:

Dr. BORIVOJE ŠUNDERIĆ, a Belgrádi Egyetem Jogtudományi Karának rendes tanára

MILAN GAČANOVIĆ, a belgrádi Első Belgrádi Gimnázium tanára

ANITA MALEŠEVIĆ, a zimonyi Dimitrije Davidović Jogi és Bürotechnikai Iskola tanára

Fordította:

HUBERT ÉVA

Szerkesztő:

DIMITRIJE DIMITRIJEVIĆ

A magyar nyelvű kiadás szerkesztője:

PASTYIK LÁSZLÓ mgr.

Felelős szerkesztő:

JASMINA MILANOVIĆ mgr.

MARIJA DUDAŠ

A kiadásért felel:

MILOLJUB ALBIJANIĆ igazgató és főszerkesztő

A Szerb Köztársaság oktatási és sportminisztvere 2006. szeptember 10-én kelt 650-02-01052/2006-06 számú végzésével engedélyezte e tankönyv kiadását és a gimnáziumok IV., illetve a szakközépiskolák III. és IV. osztályában való használatát.

ISBN 978-86-17-15807-9

ELŐSZÓ

AZ ALKOTMÁNY ÉS AZ ALKOTMÁNYOSSÁG

Az **Alkotmány és állampolgári jogok** című tankönyv segítséget nyújt a gimnáziumi és szakközépiskolai tanulóknak, hogy megértsék: milyen elméleti, történelmi és politikai alapok kellettek a modern alkotmányok, illetve az emberi és állampolgári jogok és szabadságjogok megjelenéséhez; mi a jog uralma és a demokrácia; milyen elveken alapul a mai államszervezet. Ugyanakkor megkísérli megvilágítani és a tanulók számára érthetőbbé tenni Szerbia alkotmányos rendjének sajátosságait, hogy a politikai élettel kapcsolatban bíráló hozzáállásra serkentse őket, és egyben tudatosítja: mi is része vagyunk az európai jogi hagyományoknak és civilizációnak. Az eredeti szövegen változtatnunk is kellett, mert mire a tankönyv megjelenhetett, a pozitív jog sok változáson ment át: a Szerb Köztársaság 2006-ban új alkotmányt és számos fontos rendszerbeli törvényt kapott.

Belgrád, 2008 márciusa

A szerzők

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	5
I. RÉSZ.	7
AZ ALKOTMÁNY ÉS AZ ALKOTMÁNYOSSÁG	7
AZ ALKOTMÁNY FOGALMA ÉS JELENTÉSE	9
<i>Az alkotmány eredete</i>	9
<i>Az alkotmány fogalmának értelmezése</i>	11
<i>Az alkotmány fogalma anyagi értelemben – az alkotmány mint az állam legfontosabb politikai dokumentuma</i>	13
<i>Az alkotmány fogalma formális értelemben – az alkotmány mint az állam legfontosabb jogi dokumentuma</i>	14
<i>Szintetikus definíció – az alkotmány mint az állam legfontosabb politikai és jogi dokumentuma</i>	15
AZ ALKOTMÁNYOK FELOSZTÁSA	17
A MODERN ALKOTMÁNY TULAJDONSÁGAI	19
A JOGREND ÉS A JOGÁLLAM FOGALMA ÉS ELVEI	24
<i>A jogrend és a jogállam fogalma</i>	24
<i>A jogrend és a jogállam elvei</i>	25
<i>A hatalom megosztása</i>	27
<i>A bírói függetlenség</i>	28
AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HELYE ÉS SZEREPE	
AZ ALKOTMÁNY ÉS AZ ALKOTMÁNYOSSÁG VÉDELMEBEN	32
II. RÉSZ.	35
A NÉPSZUVERENITÁS ÉS A DEMOKRÁCIA	35
AZ ÁLLAMI SZUVERENITÁS ÉS A NÉPSZUVERENITÁS	37
<i>Az állami szuverenitás fogalma</i>	37
<i>A népszuverenitás fogalma</i>	37
A DEMOKRÁCIA FOGALMA ÉS SZAVATOLÁSA	40
<i>A demokrácia fogalma és eredete</i>	40
<i>A polgári demokrácia</i>	42
<i>A demokratikus eljárás jelentősége – a többségi elv</i>	43
<i>A demokrácia korlátai</i>	45
<i>Nem demokratikus politikai rendszerek</i>	47
A NÉPSZUVERENITÁS ÉS A DEMOKRÁCIA ÉRVÉNYESÜLÉSE	51
<i>Közvetlen demokrácia</i>	51
<i>A képviselői demokrácia</i>	55
A (KÉPVISELETI) DEMOKRÁCIA JÖVŐJE	63
III. RÉSZ.	67
EMBERI ÉS POLGÁRI SZABADSÁGJOGOK ÉS JOGOK	67
AZ EMBERI ÉS POLGÁRI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK EREDETE ÉS TÖRTÉNELMI FEJLŐDÉSE	69
<i>Az ókor</i>	69
<i>A középkor</i>	70
<i>Az újkor</i>	71
<i>A nemzetközi közösség és az emberi jogok</i>	75
AZ EMBERI ÉS POLGÁRI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK ALAPVETŐ JELLEMZŐI	77
<i>Az emberi és polgári jogok és szabadságjogok felosztása</i>	77

<i>A jogok és szabadságjogok négy nemzedéke</i>	78
<i>Európai Emberi Jogi Egyezmény</i>	81
<i>Európai Emberi Jogi Bíróság</i>	82
EMBERI ÉS KISEBBSÉGI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK SZERBIÁBAN	83
<i>Személyi jogok és szabadságjogok</i>	83
<i>Politikai jogok és szabadságjogok</i>	86
<i>Szociális és gazdasági jogok</i>	88
<i>Az egészséges környezetre való jog</i>	90
<i>A nemzeti kisebbségek jogai (kisebbségi jogok)</i>	91
AZ EMBERI ÉS POLGÁRI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK	
ÉRVÉNYESÍTÉSE ÉS VÉDELME	93
<i>Az emberi és polgári jogok és szabadságjogok érvényesítése</i>	93
<i>Az emberi és polgári jogok és szabadságjogok védelme</i>	94
AZ EMBERI ÉS POLGÁRI JOGOK ÉS SZABADSÁGJOGOK KORLÁTOZÁSA	96
POLGÁRI KÖTELESSÉGEK	98
IV. RÉSZ	101
AZ ALKOTMÁNY ÉS A HATALOM SZERVEZETE	101
AZ ÁLLAMSZERVEZET ÉS AZ ÁLLAMHATALOM ALAPJÁT KÉPEZŐ ELVEK	103
A JOGÁLLAM ÉS A JOGREND	104
A JOGREND ÉS AZ EMBERI JOGOK	106
AZ ÁLLAMHATALOM MEGOSZTÁSÁNAK ELVE	108
AZ ÁLLAM MINT SZERVEZET	110
<i>Az állam fogalma</i>	110
<i>Az államszervezet fogalma és elemei</i>	111
<i>Az állami szervek megalakításának reális, területi és személyzeti elvei</i>	117
<i>Az állami szervek alakítása az egyszemélyi vagy kollektív elv alapján</i>	118
<i>A hierarchia elve és a szubordináció elve az állami szervekben</i>	120
<i>A centralizálás és a decentralizálás (dekoncentráció) elve</i>	122
AZ ÁLLAM TERÜLETI SZERVEZETE	125
<i>Egységes és összetett állam</i>	125
<i>Az egységes állam</i>	125
<i>Az összetett állam</i>	126
<i>A területi autonómia</i>	129
<i>Az autonóm tartományok mint a területi autonómia formái Szerbiában</i>	131
<i>Az autonóm tartományok a Szerb Köztársaság 2006. évi alkotmánya szerint</i>	131
<i>Helyi önkormányzat</i>	133
V. RÉSZ	139
AZ ALKOTMÁNYOSSÁG FEJLŐDÉSE SZERBIÁBAN ÉS	
A SZERB KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA	139
AZ ALKOTMÁNYOSSÁG FEJLŐDÉSE SZERBIÁBAN	141
<i>Az alkotmányosság Szerbiában az I. világháborúig</i>	141
<i>Az alkotmányosság Jugoszláviában</i>	142
<i>A független Szerbia</i>	143
A SZERB KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA	144
MELLÉKLET	165
IRODALOM	181
TARTALOMJEGYZÉK	182

Др Стеван Лилић, мр Светислава Булајић

Dr. Stevan Lilić és Svetislava Bulajić mgr.

УСТАВ И ПРАВА ГРАЂАНА

за IV разред гимназије и III и IV разред
средњих стручних школа
Прво издање, 2008. година.

ALKOTMÁNY ÉS ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK

A gimnáziumok IV. osztálya, illetve a
szakközépiskolák III. és IV. osztálya számára
Első kiadás, 2008

Издавач
Завод за уџбенике – Београд
Обилићев венац 5
www.zavod.co.rs.

Kiadó
Zavod za udžbenike – Beograd
Obilićev venac 5
www.zavod.co.rs.

Ликовни уредник
Аида Спасић
Биљана Миросављевић

Képszerkesztő
Aida Spasić
Biljana Mirosavljević

Лектор
Мр Илона Пашћик

Lektor
Pastyik Ilona mgr.

Коректор
Ида Чекић

Korrektor
Čekić Ida

Графички уредник
Борис Поповић
Мирослав Радић

Műszaki szerkesztő
Boris Popović
Miroslav Radić

Припрема за штампу
Завод за уџбенике, Београд
Одељење у Новом Саду
Сремска 7

Nyomdai előkészítés
Zavod za udžbenike, Beograd
Odeljenje u Novom Sadu
Sremska 7

Обим: 11½ штампарских табака
Формат: 16,5 × 23,5 cm
Рукопис предаг у штампу
новембра 2008. године.
Штампање завршено
децембра 2008. године.

Terjedelem: 11½ nyomdai ív
Formátum: 16,5 × 23,5 cm
A kézirat nyomdába adása:
2008. november
Megjelent:
2008. december

Штампа
БУДУЋНОСТ, Нови Сад

Nyomda
BUDUĆNOST, Novi Sad